Vlasta Petrinović-Bralić, dipl. ing. arh.

OCJENA MOGUĆNOSTI RAZVITKA S OBZIROM NA GRANICE DOPUSTIVOSTI UGROŽAVANJA ČOVJEKOVE OKOLINE

Prostor što nas okružuje, u kojem živimo i stvaramo i od kojeg živimo crpeći njegove resurse, čini prirodne, povijesne, funkcionalne i administrativne cjeline.

Planiranje prostora prilagođeno je i odvija se, u pravilu, unutar administrativnih granica prostora.

Na svim razinama planiranja, od najvišeg do najnižeg, nastoje se uskladiti razvojne težnje s objektivnim mogućnostima prostora za prihvat aktivnosti.

Tvrdnja da na širem prostoru ekološka ravnoteža nije poremećena ne znači da neka mikrolokacija neće biti devastirana ili ekološki, na neki drugi način, ugrožena.

Zbog toga su jednako važne sve razine planiranja, od onog globalnog, kojim se definiraju strategija razvitka, gospodarska i demografska struktura i funkcionalni odnosi u prostoru, do obrade pojedine lokacije pri čemu će se kroz izradu studije utjecaja na okolinu za budućeg korisnika prostora - potencijalnog zagađivača - definirati mjere zaštite ili sanacije okoliša.

Granice dopustivosti ugrožavanja čovjekove okoline jesu onaj kapacitet prostora za prihvat sveukupnih aktivnosti, ili sadržaja, kojim se neće narušiti ekološka ravnoteža prostora.

Uvažavanje i primjenu tog, danas osnovnog kriterija u procesu prostornog planiranja, apsolutno je moguće kontrolirati na razini administrativne cjeline (republike, općine, mjesne zajednice, županije) za koju se plan donosi.

U tom slučaju uvijek se radi o internim čimbenicima, o stručnim ili političkim odlukama kojima se svjesno planira i određuje buduće stanje u prostoru.

Međutim, danas se, nažalost, govoreći o granicama dopustivosti ugrožavanja čovjekove okoline misli najčešće na stupanj onečišćenja zraka, voda, mora i tla kojim još uvijek nije ugrožen život čovjeka i ostalih živih bića u nekom prostoru. Odnosno, misli se na granice tolerancije zagađenja okoliša. Budući da mediji koji sadrže i prenose po život štetne tvari ne priznaju administrativne granice, čest je slučaj da na stanje kvalitete okoliša neke općine djeluju isključivo čimbenici izvan njenog prostora, eksterni čimbenici, i oni su izvan dosega neposredna utjecaja lokalne uprave.

Normativi za koje je ustanovljeno da su "dopušteni" i "neprihvatljivi i štetni po zdravlje", ne bi se smjeli primjenjivati kao granične vrijednosti dopuštena onečišćenja okoliša u općini, ili užem prostoru, izrazito turistički usmjerenom.

Oni su ustanovljeni i neophodni su kao kriterij za praćenje stanja okoline u industrijskim, gusto naseljenim područjima i prometnim čvorištima, koja svojim značenjem podrazumijevaju stanovito zagađenje zbog same koncentracije sadržaja, a posebno u slučaju prisutnosti nekog jačeg zagađivača.

Prostori u kojima se stanje okoline mjeri i uspoređuje s maksimalno dopuštenim zagađenjem isključuju prisutnost turizma kao jednog od osnovnih smjerova razvitka. Odnosno, kompatibilnost industrije i turizma pokazala se mogućom jedino u slučaju velikih, uglavnom svjetskih gradova, koji su sami po sebi dovoljna atrakcija i generator turističkih putovanja.

U slučaju općine Crikvenica s obzirom na činjenicu da dio njenog prostora čini kontaktan prostor riječkog-bakarskog-krčkog razvojnog trokuta s koncentriranim izvorima zagađenja (rafinerija, koksara, termoelektrana, petrokemija itd.) uzročnici zagađenja, naročito zraka, locirani su izvan same općine, pa su mogućnosti utjecaja na smanjenje emisija ograničene.

Danas su posljedice nesmotrena planiranja sedamdesetih godina, koje je rezultiralo koncentriranjem zagađivača na samom gradskom, odnosno razvojnom području, regionalnog središta - Rijeke, evidentne. Dapače, stanje čovjekove okoline u tolikoj je mjeri loše da se već niz godina aktivno radi na neophodnoj sanaciji, odnosno poboljšanju kvalitete, prije svega zraka.

Općina Rijeka donijela je odluku kojom je zaustavljeno daljnje povećanje gospodarskih kapaciteta što opterećuju okolinu dok se ne sanira postojeće stanje. Općina Krk otišla je korak dalje, izradila je izmjenu prostornog plana i djelomično promijenila namjenu prostoru rezerviranom za gradnju lučkih i industrijskih kapaciteta na sjevernom dijelu otoka.

Na razini kvarnerskih općina postignut je dogovor o reviziji razvojnih postavki upravo zbog poboljšanja stanja čovjekove okoline i podizanju kvalitete življenja.

Utjecaj riječkog, krčkog i bakarskog prostora, ovisno o smjeru vjetra, različita je intenziteta na području od Jadranova do Crikvenice, ali uvijek ispod maksimalno dopuštenog zagađenja zraka prema kriterijima Svjetske zdravstvene organizacije. Radi se o prisutnosti SO_2, prašine, dima, amonijaka, dušičnog dioksida, merkaptana.

Ipak, u dosadašnjim okvirima ne može se govoriti o zagađenju zraka kao ograničavajućem čimbeniku razvitka, kvalitetna turizma, u najsjevernijem prostoru općine.

U odnosu na stanje mora, stanovit negativan eksterni utjecaj mogao bi se pretpostaviti od funkcioniranja pogona brodogradilišta ili, eventualno, marina u Uvali Piškera na Krku i u Šilu. Radi se o akvatoriju Tihog kanala, gdje se otok Krk najviše približio kopnu i gdje je praktično moguć izravan utjecaj aktivnosti s jedne obale na drugu. Povoljne morske struje djelomično umanjuju taj utjecaj. Ipak, u granicama dosadašnjih planova, za koje je utvrđeno da se podvrgavaju reviziji, s prilično sigurnošću se može tvrditi da onečišćenje mora neće prelaziti granice dopustivosti ugrožavanja čovjekove okoline.

Pitanje je, ipak, kriterija za određivanje tih granica. Odnosno, koje su granice tolerancije što ih podnosi pojedina namjena i funkcija prostora. Je li nam dovoljno da imamo nezagađen zrak 320 dana u godini u graničnim vrijednostima, ili nam treba uvijek u svakom trenutku apsolutno čist zrak? Možemo li tolerirati nanose ulja i otpadaka u vrijeme juga dok, recimo, za burnih dana i dana bez vjetra imamo čisto more?

Znači, ako želimo govoriti o najkvalitetnijem načinu turističke ponude granice dopustivosti ugrožavanja čovjekove okoline - ne postoje. Kvalitetna turistička ponuda ne trpi "granične vijednosti" zagađenja.

Prema tome, ocjena mogućnosti razvitka s obzirom na ukupnu sliku stanja okoline je sljedeća.

S obzirom na utjecaj konktaktnog industrijski usmjerenog prostora sjevernog dijela otoka Krka, Bakra i Kostrene, odnosno Rijeke, na postojeće i planirane infrastrukturne koridore i terminale (od prometnih do energetskih) koji se koncentriraju na širem području Križišća i odatle pružaju na sjever, jug i prema Krku, granični prostor s

općinom Rijeka ne može računati s visoko kvalitetnim oblikom turističke ponude, što podrazumijeva sačuvanu prirodnu sredinu i ambijentalne vrijednosti kulturnog pejzaža.

Međutim, upravo zbog velike prometne dostupljivosti i činjenice da je ovaj prostor točka "izlaska" na more srednjoj Europi, područje od Jadranova i Dramlja do Crikvenice ima velike šanse za određeni oblik tranzitnog turizma, odnosno različitih posebnih oblika turističke ponude koji podrazumijevaju kraći boravak gostiju. neposredna blizina regionalnog središta s naglašenim industrijskim i prometno-trgovačkim usmjerenjem, kao i izrazito upravno-financijskom, obrazovnom i kulturnom funkcijom, treba poslužiti kao komparativna prednost tog prostora i odrediti njegovu turističku ponudu.

Preostali dio prostora općine, obalni i zaobalni pojas, je umjereno razvijeno područje i istodobno buduće razvojno područje općine bez predviđenih naglih skokova u gospodarskom razvoju i demografskoj strukturi, koji bi mogli poremetiti ekološki sustav.

Još uvijek nedorečeno pitanje trase Jadranske autoceste ostavlja prostor za povoljnije i manje povoljne prognoze. Ta prometnica u svakom slučaju donosi razvojne impulse općini. Međutim, ona može biti u određenim uvjetima i čimbenikom ograničenja razvitka pojedinih naselja. U svakom slučaju općina kao društveno-politička zajednica, kao nosilac upravne funkcije, treba zastupati, kao što je to učinila 1986. godine u vrijeme donošenje PPO Crikvenica, interese stanovništva i lokalnih gospodarskih subjekata u skladu sa svojim razvojnim opredjeljenjima.

Nadalje, pridržavanjem kroz PPO Crikvenica utvrđenog režima korištenja prostora u odnosu na vodozaštitu, zaštitu poljoprivrednih i šumskih površina kao i zaštitu pejzaža, obale i priobalnog mora te realizacijom sustava odvodnje otpadnih voda planirani gospodarski razvitak i u svojim najširim okvirima, s obzirom na nulto stanje, ne može bitno izmijeniti opterećenje prostora.

Međutim, postoji realna opasnost da promjena zakonodavnog sustava (liberalizacijom u domeni Zakona o prostornom planiranju i Zakona o izgradnji objekata) te pritiska stranog i drugog privatnog kapitala, pod izlikom profitabilnosti a u uvjetima izgradnje gospodarskog sustava i obnove zemlje, iznudi neka prostorna i ekološki problematična, u normalnim uvjetima, neprihvatljiva rješenja. Zbog toga velika odgovornost leži na upravnoj strukturi općine i njenim stručnim službama. Atraktivnost obale s jedne strane, a jeftina radna snaga i opće siromaštvo države i društva kao cjeline s druge strne, ne bi smjeli dovesti do stihijske, neprimjerene izgradnje, koja znači devastaciju i neracionalno korištenje osnovnog resursa tog prostora.

Zbog toga se ne bi smjele otvarati nove, niti povećavati prostornim planom općine predviđene zone za turističku izgradnju, koje su dimenzionirane na optimalne smještajne kapacitete u okviru općine. U njihovoj realizaciji, odnosno određivanju kapaciteta za pojedine zone obavezno treba voditi računa o kapacitetu obale (plažnog prostora), o normativima koji definiraju zelene površine, itd.

Nažalost, (ili na sreću) u općini Crikvenica čimbenik ograničenja razvitka turizma kao osnovnog razvojnog pravca a tako i ostalih gospodarskih djelatnosti neće biti nepovoljna slika stanja čovjekove okoline nastala kao posljedica djelovanja velikih zagađivača. Ozbiljnu prijetnju budućem razvitku predstavlja moguća neprimjerena izgradnja ili izostalo poštivanje već definiranih mjera zaštite prostora i njegova režima korištenja.